

Utgiven av

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

OPS-työn askeleita – Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 toimeenpanon arviointi (LP-arbetets skeden – Utvärdering av implementeringen av grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen 2014)

Författare

Jaana Saarinen, Salla Venäläinen, Peter Johnson, Hannele Cantell, Gun Jakobsson, Päivi Koivisto, Mari Routti, Jorma Väänänen, Mari Huhtanen, Anne Kivistö och Mikko Viitala

I planen för utbildningsutvärderingarna under åren 2016–2019 fastställs utvärderingen av implementeringen av grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen som en uppgift för Nationella centret för utbildningsutvärdering. I denna rapport granskas utvärderingsresultaten av LP-utvärderingens första delprojekt gällande hur styrsystemet för utbildningen fungerar, dess genomslagskraft samt faktorer som bidrar till och förhindrar uppnåendet av läroplanernas målsättningar.

Undervisningen som sker i förskoleenheter och skolor styrs av de allmänna målen som fastställs i statsrådets förordning (422/2012). Dessa konkretiseras med särskilda mål i grunderna för läroplanerna, lokala läroplaner samt vidare i årsplaner. Läroplanernas centrala uppgift är pedagogisk och innehållsmässig styrning av det undervisnings- och fostringsarbete som sker i förskoleenheter och skolor. Dessutom är syftet att med hjälp av dem säkerställa att jämlikhet uppnås i utbildningen.

Alla anordnare av förskoleundervisning och grundläggande utbildning i fasta Finland samt de förskoleenheter och skolor som valts till urvalet omfattas av utvärderingen. Basmaterial samlades in om processerna för att utarbeta läroplaner för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt om hur de innehållsmässiga målen för grunderna för läroplanen uppnåts under hösten 2017. Dessutom intervjuades undervisnings- och kulturministeriets och Utbildningsstyrelsens experter som hade deltagit i beredningen av antingen de riksomfattande målen för undervisning och fostran, timfördelningen eller grunderna för läroplanerna. Intervjumaterial användes huvudsakligen som stöd för tolkning av utvärderingsresultaten. I utvärderingen utnyttjades även som dokumentmaterial handlingar som gäller beredningen av grunderna för läroplanerna, material på webbplatsen LP 2016 samt lokala läroplaner för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Utvärderingsmaterialen analyserades kvalitativt och kvantitativt.

Enligt utvärderingsresultaten stödjer det riksomfattande och lokala styrsystemet för utbildningen genomförandet av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Undervisningens riksomfattande mål främjar förskoleundervisningens och den grundläggande utbildningens enhetlighet, utvecklingen av den lokala verksamhetskulturen och stärkandet av mångsidig kompetens. Enligt resultaten stödjer timfördelningen uppnåendet av de läroämnes- och årskursspecifika målen i läroplanen för den grundläggande utbildningen, men den främjar inte tillräckligt uppnåendet av målen för mångsidig kompetens eller utveckling av undervisningen. Lokala läroplaner och årsplaner stödjer allra bäst förskoleenheternas och skolornas arbete.

En atmosfär som är positivt inställd till utveckling, deltagande och samarbete mellan olika aktörer bidrar till hur berednings- och införandeprocesserna för den lokala läroplanen lyckas samt möjliggör detta. Enligt utvärderingsresultaten har man inte på alla håll reserverat tillräckligt med tid och resurser för läroplansprocesserna. Man ska även fästa särskild vikt vid information och kommunikation.

I förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen främjar samarbetet mellan lärarna samt beredskapen till förändring allra mest uppnåendet av målen i läroplanen. Enligt respondentgrupperna i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen utgör lokaler och resurser, en atmosfär och attityder som är emot förändring samt i förskoleundervisningen även brist på behöriga lärare i småbarnspedagogik hinder för uppnåendet av målen i läroplanerna. Vid utveckling av verksamhetskulturen är uppmuntran av medlemmarna i skolgemenskapen till samarbete, samarbetsfärdigheter samt gemensamma mål viktiga faktorer.

Handledning och utbildning som gäller implementeringen av grunderna för läroplanen har understött beredningen av lokala läroplaner genom att förtydliga de allmänna riktlinjerna för och ändringar inom reformen. Enligt utvärderingsresultaten skulle man emellertid behöva fler pragmatiska och skraddarsydda utbildningar samt en ändring av verksamhetskulturen som stöd för utvecklingen av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Dessutom borde man i syfte att öka ömsesidig förståelse koppla centrala begrepp för grunderna för läroplanen närmare till praktiken.

Utvärderingsgruppen har utifrån utvärderingsresultaten utarbetat följande utvecklingsrekommendationer:

1. Mångsidig kompetens och ämnesindelad undervisning ska harmoniseras i större utsträckning i läroplanen för den grundläggande utbildningen.

Tydliga mål stödjer utvecklingen av den grundläggande utbildningen på det praktiska planet. Det har visat sig att det är utmanande att förena mångsidig kompetens och ämnesindelad undervisning vid utveckling av den grundläggande utbildningen. Även om mångsidig kompetens har tagits med som en del av målen för läroämnena i styrdokumentet, förblir kopplingen mellan dem öppen eller lämnar utrymme för tolkning på den praktiska nivån av undervisningen. Mångtydigheten främjar inte den önskade förnyelsen av lärandet och undervisningen.

2. Ett parallellt förnyande av timfördelningen i den grundläggande utbildningen och grunderna för läroplanen skulle bättre stödja lokal utveckling av undervisningen.

Timfördelningen utarbetas flera år före grunderna för läroplanen, vilket försvårar en samordning av dem. Att timfördelningen och läroplanerna skulle beredas samtidigt kunde bättre stödja processerna för beredningen och implementeringen av grunderna för läroplanen.

3. De mångtydiga begreppen i grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen måste förtydligas.

De omfattande och mångtydiga begreppen i styrdokumentet har tolkats lokalt på olika sätt. Att det finns utrymme för tolkning ger upphov till oklarhet i det praktiska arbetet i förskoleenheter och skolor. En tydlig definiering av begreppen stödjer beredningen och implementeringen av lokala läroplaner samt bidrar till att en tillräcklig gemensam förståelse uppstår på alla olika aktörsnivåer. Även stöd och handledning borde vara konsekventa i fråga om tolkning av begrepp.

4. Den fortbildning som gäller läroplanerna ska ges i rätt tid, skraddarsys, vara pragmatisk och jämlikt tillgänglig.

I utvärderingsresultaten framgår en tydlig önskan om utbildningar som stöder implementeringen av grunderna för läroplaner. Utbildningarna borde noggrant ta hänsyn till olika målgrupper (till exempel utbildningsanordnare av olika storlekar) och deras behov. Sättet att ordna utbildningar borde diskuteras särskilt i fråga om innehållen och sätten att genomföra dem: nätutbildningar kunde till exempel vara ett bra sätt att öka tillgängligheten till utbildningar.

5. Växelverkan mellan aktörer på den lokala nivån är viktigt i utvecklingsarbetet och måste öka.

Enligt resultaten har utbildningsanordnarna en positivare syn på hur styrsystemet fungerar än förskoleenheterna och skolorna. Reflektion över det egna arbetet, informationsdelning och mångsidig växelverkan säkerställer att man delar samma riktlinjer för det lokala utvecklingsarbetet.

6. Mångsidig samarbetspraxis ska främjas i förskoleenheter och på skolnivå. Dessutom ska man lyfta fram betydelsen av samarbete och en positiv atmosfär som stöd för uppnåendet av målen för utvecklingsarbetet och läroplanerna.

Samarbete mellan olika aktörer, diskussioner om till exempel synen på lärande, upplevelser av delaktighet och en positiv inställning till utveckling främjar uppnåendet av målen i läroplanen. I synnerhet mindre utbildningsanordnare behöver samarbetsnät för beredningen av läroplansarbetet och implementeringen.

7. Kommunikationen och informationsgången ska effektiviseras både i arbetet med att förnya grunderna och i det lokala läroplansarbetet.

Man ska reservera tillräckligt med resurser för information och kommunikation på såväl riksomfattande som lokal nivå. Även i fortsättningen ska digitalisering utnyttjas som en del av läroplansarbetet, och system som redan tagits fram (till exempel webbplatsen LP 2016 och eGrunder) ska utvecklas. Lyckad kommunikation utgör grunden för en saklig offentlig debatt både i riksomfattande och lokala medier.

8. Man ska reservera tillräckligt med tid och resurser för planeringen av läroplansprocesser inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt för beredningen och implementeringen av läroplaner.

Man borde säkerställa att olika aktörer såväl på lokal som riksomfattande nivå har tillräckligt med tid och andra resurser under hela läroplansprocessen. Stöd och utbildning behövs både innan grunderna för läroplanerna och de lokala läroplanerna godkänns och länge efter det.